

Sygn. akt II UK 383/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lipca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gersdorf

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. M.

przeciwko Wojskowemu Biuru Emerytalnemu

o emeryturę wojskową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 2 lipca 2009 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 marca 2008 r.,

- 1. uchyła zaskarżony wyrok i oddała apelację Wojskowego Biura Emerytalnego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 stycznia 2006r.,**
- 2. zasądza od Wojskowego Biura Emerytalnego na rzecz A. M. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 14 września 2005 r. Wojskowe Biuro Emerytalne orzekło o obowiązku zwrotu emerytury wojskowej pobranej przez A. M. w okresie od 1 października 2004 r. do 31 sierpnia 2005 r. W uzasadnieniu Wojskowe Biuro Emerytalne wywodziło, iż z uwagi na ustalenie, iż A. M. nie został skutecznie zwolniony ze służby wojskowej obowiązany jest on do zwrotu pobranej emerytury wojskowej, albowiem przesłanka warunkująca prawo do zaopatrzenia wojskowego w stosunku do ubezpieczonego odpadła. Organ rentowy powołał się na przepis art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, w myśl którego osoby które pobierały świadczenia pieniężne pomimo istnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia albo ograniczenia ich wysokości obowiązane są do zwrotu nienależnych świadczeń, jeżeli były pouczone w formie pisemnej przez organ emerytalny o obowiązku zawiadomienia o tych okolicznościach. Zdaniem organu rentowego, ubezpieczony poprzez wniesienie o uznanie za nieważną decyzji o wypowiedzeniu stosunku służbowego, winien był liczyć się z tym, iż może zostać do służby przywrócony i w konsekwencji z obowiązkiem zwrotu pobranych świadczeń jako nienależnych.

Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2006 r. Sąd Okręgowy Sąd Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Wojskowego Biura Emerytalnego w ten sposób, że zwolnił A. M. z obowiązku zwrotu emerytury wojskowej pobranej za okres od 1 października 2004 r. do 31 sierpnia 2005 r.

Z kolei wyrokiem z dnia 26 marca 2008 r. Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawcy. Sąd stwierdził, że kwestie dotyczące zwrotu świadczeń nienależnych, potrącenia i egzekucji ze świadczeń oraz odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczeń unormowane zostały co do zasady w Dziale VII ustawy z 10 grudnia 1993r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm.). Sąd odwoławczy podzielił - wyrażony przez Sąd Najwyższy m.in. wyroku z 4 grudnia 2007r., I UK 144/07 - pogląd o nieodpowiedniości art. 48 ust. 1 ustawy do sytuacji faktycznej, w której

żołnierz zwolniony z zawodowej służby wojskowej pobierał emeryturę wojskową, następnie zaś, w związku ze stwierdzeniem nieważności decyzji w sprawie rozwiązania stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej, przyznano mu uposażenie za okres, za który pobierał on świadczenie emerytalne. Pouczeniem, o którym mowa w art. 48 ust. 1 ustawy, nie jest bowiem objęta sytuacja istniejąca w chwili podejmowania decyzji o przyznaniu emerytury żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej. Brak podstaw do stawiania wojskowemu organowi emerytalnemu wymogu pouczenia biorącego świadczenie emerytalne o tym, że jest on zobowiązany do zawiadomienia o nieważności aktu zwolnienia ze służby już w chwili jego podjęcia. Zaakcentowania nadto wymaga, iż unieważnienie decyzji o zwolnieniu A. M. z zawodowej służby wojskowej skutkowało stanem rzeczy takim, jakby do zwolnienia tego nigdy nie doszło, a więc wnioskodawca odzyskał status żołnierza zawodowego tak, jakby go nigdy nie utracił i utracił jednocześnie - z mocą wsteczną - status żołnierza emerytowanego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2007 r., I UK 144/07).

Wnioskodawca wniósł od powyższego orzeczenia skargę kasacyjną zaskarżając je w całości. Jako podstawę skargi kasacyjnej wnioskodawca wskazał naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie tj.: art. 48 ust. 1 w związku z art. 38 ust 1 pkt 1 i art. 32 ustawy z 10 grudnia 2003 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (j.t. Dz.U. z 2004 r., Nr 8, poz. 66 ze zm.). Wskazał także naruszenie przepisów postępowania - art. 382 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy okazała się uzasadniona. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2008 r., III UZP 1/08, OSNP 2009/7-8/101 - stwierdzić należy, że przepis art. 41 ust. 2 ustawy o z.e.ż. – uznany za kluczowy w wyroku Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2007 r. (I UK 144/07) jak również w zaskarżonym wyroku Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie, wskazującym na obowiązek zwrotu - nie dotyczy zwrotu świadczeń nienależnych (pobranej emerytury) i dlatego nie mógł być przyjmowany jako podstawa prawna rozstrzygnięcia. Zgodnie z nim emerytury lub renty inwalidzkiej oraz dodatków nie wypłaca się za okres, za który żołnierz otrzymał uposażenie przewidziane w

przepisach o uposażeniu żołnierzy, chyba że emerytura lub renta inwalidzka byłaby korzystniejsza. W tym przypadku organ emerytalny potrąca z należnej emerytury lub renty inwalidzkiej oraz dodatków kwoty wypłacone z tytułu uposażenia lub świadczenia pieniężnego przysługującego po zwolnieniu ze służby. Przepis art. 41 ust. 2 reguluje jedną z zasad wypłaty świadczeń i taka jest tylko jego funkcja, co wyraźnie wynika z jego treści oraz systematyki działu VI ustawy o z.e.ż., w którym się znajduje. Skoro w przepisie art. 48 ust. 1 zamyka się cała podstawa prawna zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, to konsekwentnie nie może stanowić jej przepis art. 41 ust. 2. Wniosek taki jasno wynika z wykładni gramatycznej i systemowej. Regulacja zawarta w art. 41 ust. 2 pełni tylko rolę wtórną do szczególnego rozwiązania przyjętego dla żołnierzy zawodowych o wypłacie uposażenia jeszcze przez określony czas po zwolnieniu (art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy, jednolity tekst: Dz.U. z 1992 r. Nr 5, poz. 18 ze zm.; art. 95 pkt 1 ustawy z 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 141, poz. 892). Przyjęte przez Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie założenie o możliwym bezpośrednim skutku stwierdzenia nieważności decyzji o zwolnieniu żołnierza zawodowego ze służby co do obowiązku zwrotu pobranej przez niego emerytury po zwolnieniu ze służby nie jest uprawnione. Obowiązek taki nie jest w ogóle przedmiotem tej decyzji. Decyzja o nieważności decyzji o zwolnieniu ze służby nie dotyczy też w ogóle jej skutków pośrednich. Jeżeli wystąpią, to podlegają odrębnej ocenie oraz regulacji prawnej właściwej dla zdarzenia lub stosunku prawnego, których dotyczą. Istotne jest stwierdzenie, że nie ma normy prawnej stanowiącej, iż stwierdzenie nieważności decyzji o zwolnieniu żołnierza z zawodowej służby wojskowej rodzi obowiązek zwrotu emerytury wypłaconej po zwolnieniu ze służby. Jedyną regulację odnośnie do zwrotu nienależnego świadczenia z wojskowego zaopatrzenia emerytalnego stanowi art. 48 ustawy o z.e.ż. Decyzja o stwierdzeniu nieważności decyzji o zwolnieniu ze służby nie uchyla skutków wywołanych przez uznaną za nieważną decyzję w zakresie materialnego prawa emerytalnego i stąd nie ma żadnego wpływu na możliwość uznania emerytury wojskowej wypłaconej żołnierzowi po zwolnieniu go ze służby mocą tej decyzji za świadczenie nienależne w rozumieniu art. 48 ust. 1 ustawy o z.e.ż. Z uwagi na opisaną powyżej autonomię

zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych, w pełni zaakceptować należy pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w sprawie III UK 53/07, że ocena praktyki przyjmowania przez organy wojskowe „pełnej reaktywacji” statusu żołnierza zawodowego w następstwie stwierdzenia nieważności decyzji zwolnienia ze służby, obejmującej również wypłatę uposażenia za cały czas zwolnienia, wykracza poza przedmiot sprawy z ubezpieczenia społecznego - zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych. Stosunki służbowe żołnierzy zawodowych są stosunkami administracyjnoprawnymi i rozstrzyganie o nich nie należy do drogi sądowej (art. 1 i 2 k.p.c.). Właściwość postępowania administracyjnego została wyraźnie zaznaczona w ustawie z 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (art. 8).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.